ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 141 ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ, երեքշաբթի, 12 Օգոստոսի. 1903 երեքշաբթի, 12 Օգոստոսի, ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 141

Տարին 10 րուբ. վեց ամիսը՝ 6 րուբլի, երեք ամիսը 3 ր. 50 կ. ամիսը՝ (Թիֆլիսում) 1ր., հասավ 5 կ. Բաժանորդ չեն գրւում միմիայն խմբագրատանը՝ Դաւիդով.փողոց, № 5.

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція «Норъ-Даръ» կամ Tiflis, Rédaction «Nor-Dar»

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր (բացի մեծ օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը։ Յայտարարութիւնները ընդունւում են ամեն չեզունեերով յայտարարութիւնների բառին 2 կ., բեկւածների համար կրկնապատիկ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջնորդող.—Պարբերական մամուլ։
Քրոնիկոն.—Լուրեր։
Մամուլի շուրջը։
Թղթակցութիւններ.—Աշան գիւղից։
Քաղաքական.—Ընդհանուր կոտորածի երկիրը Մակեդոնիայում։ Անգլիական պատասխանը Մակեդոնական հարցի վերաբերմամբ։
Էմբերների դաշը։
«Նոր-Դար»-ի հեռագրներ։
Բանասիրական.—Պանդոկում։
Յայտարարութիւններ։

Թիֆլիս, 11-ն օգոստոսի, 1903 թ.

ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

Պարբերական մամուլը քաղաքակրթութեան ամենազօրաւոր գէնքերից մէկն է. պարբերական մամուլը մեծ ոյժ է, ոյժ՝ չինող ոյժ, քանդող։ Չկայ և չի կարելի հրեւակայել միւրուէ բիչ կամ շատ բազաքակրթուած երկիր—առանց պարբերական մամուլի։

Ինքն իրեն լծուած՝ պարբերական չինող և՝ հանրութեան, և՝ արդարութեան ծառայող մամուլը կարող է, նոյն իսկ, կարճ ժամանակամիջոցում, խաւարի, ասիական խորին նախապաշարմունքների մէջ ընկղմուած երկիրները լուսաւորել, մեռած, դիակացած մարմինների մէջ հոգի, կենդանութիւն ներշնչել։

Խօսքը եւրոպական մամուլի, իր կոչման բարձրութեան նախանձախնդիր մամուլի մասին լինի ոմ, մենք տեսնում ենք եւրոպական պարբերական մամուլ, որ իր կոչման բարձրութեան վրայ կանգնած ծառայում է հանրութեան շահերին, արդարութեան, ճշմարտութեան... սա չինող, առաջնորդող մամուլն է։ Կայ և մամուլ, որ հանրութեան չէ ծառայում, այլ միայն ձևացնում է, որ ծառայում է հանրութեան, մտքերը շփոթեցնելով, զգացումները հարստահարելով ըստ երեւոյթին առաջնորդում է, գործիք է դառնում այս կամ այն գօրաւորի ձեռքում. սա քանդող մամուլն է. կայ և մամուլ, որ ոչ առաջնորդում է, ոչ էլ առաջնորդւում, այլ ամենօրեայ կեանքը ինչպէս որ կայ ցոլացնում է իր մէջ, յոկ կեանքի և յայտնուող դէպքերի արձանագրողի դերը կատարելով։ Այս վերջին տեսակի մամուլը ոչ ապագայութիւն ունի և ոչ էլ մի առանձին նշանակութիւն և այդ մասին էլ *պրետենզիա* չի յայտնում պա։

Թէ ինչպէս են գործում եւրոպական չինող կամ քանդող մամուլները, ինչ դերը են բռնում, ինչ ճանապարհով են ընթանում և ուր են տանում կամ ուր կկամենային տարած լինել ընթերցող հասարակութեան, այդ կարելի է տեսնել ոչ միայն առաջատար յօդուածներում, այլ և չնչին յօդուածների դասաւորութիւնների, նոյն իսկ, ըստ երեւոյթին չնչին համարուած, հասարակ նկատողութիւնների մէջ։

Ի հարկէ մի յօդուածով, մի համարով չի կարելի բան խմանալ և գաղափար կազմել եւրոպական մի որևէ թերթի ընթացքի մասին։ Պարբերական թերթը ինքը կեանքն է, որ հոսում է և ամենօրեայ թերթի որոշ շրջանի համարները միասին առած հոսող կեանքի պերճն են կազմում. դժուար է, եթէ չասենք անկարելի, գործ միտքը հակասել կարդալով գրքի միայն մի թերթը։

Պարբերական մամուլը մեծ ոյժ լինելով առաջ է ընթանում, իրեն ցոյց տալիս ոչ միայն գործելով, այլ և անտարբեր մնալով ներգործում է ոչ միայն անելով, այլ և չանելով։

Ֆրանսիական հանգուցեալ նախագահ Կարնոյի մօտ հարդիսաւոր պարահանդէս էր, «ամբողջ Պարիզը» հրաւիրուած էր, արիստոկրատ կանայք աւելի ունէին իրենց փառաւոր զգեստներով իրենց ճաշակի գերազանցութեան յայտնիանալու։

Միւս օրը «Ֆիգարոյ»-ում յոյս տեսաւ այդ հանդիսի նկարագրութիւնը. տագնապաւոր ֆեյլետոնիստը իր ամբողջ տագնապը թափել էր էն երեւոյի արիստոկրատ կանանց տուալէտների մանրամասնութեան վրայ, չէր մոռացել նոյնիսկ էն անչան կոտեր իսկ զգեցիկ կանայք (կանայք միշտ զգեցիկ են) անհամբեր սպասում էին տագնապաւոր ֆեյլետոնիստի բնորոշիչին և մեծ հաճութեամբ կարդային, բայց... ինչպիսի սկանդալ. տան տիրուհու, մատամ Կարնոյի և նրա էն փառաւոր տուալէտի, զգեստի մասին ոչինչ չկար, ոչինչ. խեղճ կինը սրտի նեղութիւնից ուշաթափ է լինում... սա ինչ է նշանակում, թափւում են «Ֆիգարո»-ի խմբագրատուն. խմբագրապետը շփոթած և կատաղած կանչում է տագնապաւոր ֆեյլետոնիստին և բացատրութիւն պահանջում.

—«Այս ինչ էք արել,—գոռում է բարկացած յուսահատ ձայնով խմբագրապետը.—մի թէ կարելի է այդքան մօտ ճանաչում ես Բազալեաններին։ Ես չեմ ուզում չհաւատալ քեզ։ Վերջին յայտնութիւնդ աւելի քան ծանր էր լսել... Է՛լ բաւական է։ Ես հրաժարւում եմ, հրաժարւում եմ,—գրեթէ գոռաց Մանուկեանը և սկսեց ձեռքով թափահարել։—Ես հրաժարւում եմ, որպէս զի այլևս ոտք չդնեմ այն տունը, ուր լակէյներն ու կառապաններն են երթևեկում...

—Խղճում եմ ներիր ինձ, որ ես պատշաճաւորութեան սահմանից դուրս եկայ,—ասաց Փանոսեանը, ձեռքերով թէ զլխում է իր ասածի վրայ։ Բայց նա մտքումը ուրախ էր, որ վերջապէս յաջողուեց իրեն մատը գնել վէրքի այն մասի վրայ, որն աւելի ցաւ կարող էր պատճառել։—Ներիր, որ ես բացարձակ խօսեցի քեզ հետ, քան այդ հարկաւոր էր։ Բայց իրրև անկեղծ բարեկամ ու ընկեր, ես պարտաւոր էի այդ ամենը։ Ես կատարեցի իմ ընկերական և բարեկամական պարտքը. այսուհետև վարուիր ինչպէս կամենում ես,—մեղմ կերպով աւելացրեց Փանոսեանը, բրոնելով Մանուկեանի ձեռքից։—Նոտիր հոգիս խմենք մին-մին էլ։ Մանուկեանն լիքն ածեց բաժակները։

—Ընկերները դատարկեցին։ Փանոսեանը գլուխը յենից ձեռքերին, յիա ընկաւ սեղանի մէջքին և սկսեց առատաձին նայել։ Ցետոյ յանկարծ ոտի կանգնեց և, ձեռքը պնդելով Մանուկեանի ուսին չշշնայ.

—Ամեն բան պիտի մի կողմ, միայն այս ասենք. եթէ Բազալեանը իր աղջիկը տալիս է քեզ և ոչ քո գնաչուկին, ուրիշ խօսքով եթէ Բազալեանը չէ արհամարհում չքաւորութիւնը և չքաւոր ընտանիքի հետ խնամութիւն սահմանում։ Ինչու՞ ես չտապում։ Քո այդ փութկոտութիւնը կարող է քեզ մի այնպիսի սխալմունքի մէջ ձգել, որ յաւիտեան չես կարող ուզկել և ընդմիշտ պիտի զղջագնաս։ Ամենից առաջ դու գիտցիր գնահատել քո ազատութիւնն ու անկախութիւնը, մարդկային պատիւդ ու արժանիքներդ։ Մի խաղար սրտիդ և զգայմունքներիդ հետ։ Հակառակ դէպքում թանկ կնստի քեզ այդ խաղը։ Ես սոսկում եմ, երբ տեսնում եմ, թէ ինչպէս, գնաչուկներով ինժեներները, դիպլոմատոր փաստաբանները ու բժիշկները, նոյն իսկ ուսուցիչները ու բարոյագիտութեան քարոզ կարդացող հրապարակախօսները, հոգևորականները ու գրագէտները առհասարակ, գլուխը ծռած, ծունկ են խոնարհում բազալիաններդ առաջ, ոտքի տալով ամեն սկզբունք, գաղափար և այդ գրուշների ու հացի համար,—հացի, որ ոչ թէ Բազալեանի նմանների ազնիւ աշխատանքով, այլ հարիւրաւոր թշուառ մարդկանց ճակատի դառն քրտինքով է հունցուած... Դէհ, վերցրու բաժակդ և խմիր,—աւելացրեց Փանոսեանն, իսկ ինքը նորից վառելով իր հանգած ծխախոտը շարունակեց.

—Վեր ես կացել ու Բազալեանի աղջկայ ձեռքը խնդրել։ Ասա խնդրիմ, ինչ նմանութիւն և համեմատութիւնը և նրա միջև։ Ի՞նչով և ինչպէս կարող ես համակերպուել նրանց հետ։ Համեմատիր քո և նրա շրջանը։ Մի թէ կ՛ուզում ես քո ծերունի ծնողներին, երախտաւոր հօրդ, որ մինչև օրս մաճը ձեռքից չէ թողել, գիւղական վարփապետը գլխիկ և տրեխները ոտքից չէ հանել, կեանքի վերջին օրերում դառնացնել ու վշտացնել։ Մի թէ դու չգիտես, որ Բազալեանների ազգ ու անկիրթ, բայց մեծամիտ ու հպարտ ազգիկը, հօրդ այդ գրութեան մէջ տեսնելուց յետոյ, կամ նախասենեակից պիտի ճանապարհի և կամ խոհանոցում ծառաների հետ կերակրէ։ Գուցէ դու մտքումդ ծիծաղես խօսքերիս վրայ, բայց մի ծիծաղիր, դու դեռ կեանքը չես ճանաչում, դեռ նոր ես մտել նրա սեմը, չգիտես կեանքի խաղերը։ Առաջ բերելով այս պարագան, որ գուցէ նրման դէպքերում ամենևին հաշուի չեն առնիլ, ես հպատակ ունիմ յիշեցնելու ապագայ այն անախորժ երևոյթներն ու տեսարանները, որ տեղի կունենան համանման և թերևս աւելի յուրջ ու ծանր դէպքերում և քեզ պէտք է շաբաշնակ վիշտ պատճառեն, տանջեն և փշրեն կեանքդ։ Բազալեանի աղջիկը քեզ յարմար չէ. այս բանը լաւ հասկացիր։ Աճապարանքով նրա հետ, դու կը թուանաւորես քո ամբողջ կեանքը։ Դու նրան առնում ես փողի համար, նշանակում է նրան չես սիրում և չես էլ կարող սիրել։ Գուցէ դու էլ ուրիշների նման մտածում ես, կնոջդ փողերով և կնոջդ հաշուով դուրսը բաւականութիւն ստանալ։ Եւ այդպէս պիտի լինի. մի տղամարդ, որ չէ կարողանում իր ընտանիքում, իր տանը, գտնել այն, ինչ որ անհրաժեշտ է իրեն, նա ընկճուարար պիտի որոնէ տանից դուրս... օտար տեղ... բայց հէնց այդ հանդամանքը կրլինի քո դժբաղդութեան սկզբնաղբիւր։ Դու կսկսես դուրսը թրև գալ, իսկ կինդ, որն, ինչպէս ասում են, եթէ յաւ թամահ անողներ չունենայ կամ չգտնի, գոնէ կառապանը կամ տան լակէյը պատրաստ է... Չէ որ հէնց նրա մայրն էլ, մինչև օրս այդ ճանապարհով է լուծում իր անբարոյական ու անառակ տուեալները, որ գիշեր ցերեկ լիսի կանանց տներն էր թրև գալիս։

Վերջին խօսքերը սրի նման խոցեցին Մանուկեանի սիրտը։ Նա յանկարծ վեր կացաւ տեղից և մօտեցաւ Փանոսեանին։

—Էլ բաւական է, բաւական է,—ի սէր Աստուծոյ... մեզ կը լսեն։ Ես երբէք չէի կարող կարծել, թէ դու այդքան մօտ ճանաչում ես Բազալեաններին։ Ես չեմ ուզում չհաւատալ քեզ։ Վերջին յայտնութիւնդ աւելի քան ծանր էր լսել... Է՛լ բաւական է։ Ես հրաժարւում եմ, հրաժարւում եմ,—գրեթէ գոռաց Մանուկեանը և սկսեց ձեռքով թափահարել։—Ես հրաժարւում եմ, որպէս զի այլևս ոտք չդնեմ այն տունը, ուր լակէյներն ու կառապաններն են երթևեկում...

—Խղճում եմ ներիր ինձ, որ ես պատշաճաւորութեան սահմանից դուրս եկայ,—ասաց Փանոսեանը, ձեռքերով թէ զլխում է իր ասածի վրայ։ Բայց նա մտքումը ուրախ էր, որ վերջապէս յաջողուեց իրեն մատը գնել վէրքի այն մասի վրայ, որն աւելի ցաւ կարող էր պատճառել։—Ներիր, որ ես բացարձակ խօսեցի քեզ հետ, քան այդ հարկաւոր էր։ Բայց իրրև անկեղծ բարեկամ ու ընկեր, ես պարտաւոր էի այդ ամենը։ Ես կատարեցի իմ ընկերական և բարեկամական պարտքը. այսուհետև վարուիր ինչպէս կամենում ես,—մեղմ կերպով աւելացրեց Փանոսեանը, բրոնելով Մանուկեանի ձեռքից։—Նոտիր հոգիս խմենք մին-մին էլ։ Մանուկեանն լիքն ածեց բաժակները։

—Ընկերները դատարկեցին։ Փանոսեանը գլուխը յենից ձեռքերին, յիա ընկաւ սեղանի մէջքին և սկսեց առատաձին նայել։ Ցետոյ յանկարծ ոտի կանգնեց և, ձեռքը պնդելով Մանուկեանի ուսին չշշնայ.

—Ամեն բան պիտի մի կողմ, միայն այս ասենք. եթէ Բազալեանը իր աղջիկը տալիս է քեզ և ոչ քո գնաչուկին, ուրիշ խօսքով եթէ Բազալեանը չէ արհամարհում չքաւորութիւնը և չքաւոր ընտանիքի հետ խնամութիւն սահմանում։ Ինչու՞ ես չտապում։ Քո այդ փութկոտութիւնը կարող է քեզ մի այնպիսի սխալմունքի մէջ ձգել, որ յաւիտեան չես կարող ուզկել և ընդմիշտ պիտի զղջագնաս։ Ամենից առաջ դու գիտցիր գնահատել քո ազատութիւնն ու անկախութիւնը, մարդկային պատիւդ ու արժանիքներդ։ Մի խաղար սրտիդ և զգայմունքներիդ հետ։ Հակառակ դէպքում թանկ կնստի քեզ այդ խաղը։ Ես սոսկում եմ, երբ տեսնում եմ, թէ ինչպէս, գնաչուկներով ինժեներները, դիպլոմատոր փաստաբանները ու բժիշկները, նոյն իսկ ուսուցիչները ու բարոյագիտութեան քարոզ կարդացող հրապարակախօսները, հոգևորականները ու գրագէտները առհասարակ, գլուխը ծռած, ծունկ են խոնարհում բազալիաններդ առաջ, ոտքի տալով ամեն սկզբունք, գաղափար և այդ գրուշների ու հացի համար,—հացի, որ ոչ թէ Բազալեանի նմանների ազնիւ աշխատանքով, այլ հարիւրաւոր թշուառ մարդկանց ճակատի դառն քրտինքով է հունցուած... Դէհ, վերցրու բաժակդ և խմիր,—աւելացրեց Փանոսեանը, իսկ ինքը նորից վառելով իր հանգած ծխախոտը շարունակեց.

—Վեր ես կացել ու Բազալեանի աղջկայ ձեռքը խնդրել։ Ասա խնդրիմ, ինչ նմանութիւն և համեմատութիւնը և նրա միջև։ Ի՞նչով և ինչպէս կարող ես համակերպուել նրանց հետ։ Համեմատիր քո և նրա շրջանը։ Մի թէ կ՛ուզում ես քո ծերունի ծնողներին, երախտաւոր հօրդ, որ մինչև օրս մաճը ձեռքից չէ թողել, գիւղական վարփապետը գլխիկ և տրեխները ոտքից չէ հանել, կեանքի վերջին օրերում դառնացնել ու վշտացնել։ Մի թէ դու չգիտես, որ Բազալեանների ազգ ու անկիրթ, բայց մեծամիտ ու հպարտ ազգիկը, հօրդ այդ գրութեան մէջ տես-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊԱՆԴՈՒԿՈՒՄ

Վերջ*)

—Է՛յ... բարեկամ, բեր այս գարեջրից դարձեալ երկու շիշ,—ձայն տուեց Փանոսեանը սպասաւորին։

Սպասաւորը բերեց գարեջուրը։

—Խմենք մին-մին էլ,—ասաց Փանոսեանն ու լցրեց բաժակները։

—Լաւ ա՛ռ,—կարծես երազի մէջ, երկարացրեց Մանուկեանը սթափուելով մտածմունքներից՝ վերցնելց բաժակը։

—Խմենք աղնիւ, չիտակ և տոկուն երիտասարդների կենացը, որ ուսանողական նստարանից վերկենալուց և կեանքը մտնելուց յետոյ այնքան կամքի ոյժ ունին, որ կարողանում են առանց իրենց սկզբունքներին դաւաճանելու, պատուաւոր կերպով տանել կեանքի ձախորդութիւններ ու դժուարութիւնները և չընկճուել ու չխոնարհուել Բազալեաններդ և նմանների հարստութեան առաջ,—ծիծաղելով առաջարկեց Փանոսեանը։

—Ես դու կարծում ես, թէ ես ընկճուել կամ խոնարհուել եմ,—մրմնջաց Մանուկեանը և խեղճ-խեղճ սկսեց նայել Փանոսեանի երեսին։

—Եթէ չես ընկճուել,-ասաց Փանոսեանը բաժակը դատարկելով,-ինչէ Բազալեանը քեզ չէ գերել իր մամոնայով, եթէ հարստանալու տենչը քեզ չէ պաշարել,-ինչու՞ ես որ պաշտօնից զրկուես, հա՛։ Մի թէ կարծում ես, որ դրանից լաւ և արդիւնաւոր պաշտօն չես կարող գտնել։ Ինչու՞ ես յուսահատւում։ Ինչու՞ ես չտապում։ Քո այդ փութկոտութիւնը կարող է քեզ մի այնպիսի սխալմունքի մէջ ձգել, որ յաւիտեան չես կարող ուզկել և ընդմիշտ պիտի զղջագնաս։ Ամենից առաջ դու գիտցիր գնահատել քո ազատութիւնն ու անկախութիւնը, մարդկային պատիւդ ու արժանիքներդ։ Մի խաղար սրտիդ և զգայմունքներիդ հետ։ Հակառակ դէպքում թանկ կնստի քեզ այդ խաղը։ Ես սոսկում եմ, երբ տեսնում եմ, թէ ինչպէս, գնաչուկներով ինժեներները, դիպլոմատոր փաստաբանները ու բժիշկները, նոյն իսկ ուսուցիչները ու բարոյագիտութեան քարոզ կարդացող հրապարակախօսները, հոգևորականները ու գրագէտները առհասարակ, գլուխը ծռած, ծունկ են խոնարհում բազալիաններդ առաջ, ոտքի տալով ամեն սկզբունք, գաղափար և այդ գրուշների ու հացի համար,—հացի, որ ոչ թէ Բազալեանի նմանների ազնիւ աշխատանքով, այլ հարիւրաւոր թշուառ մարդկանց ճակատի դառն քրտինքով է հունցուած... Դէհ, վերցրու բաժակդ և խմիր,—աւելացրեց Փանոսեանը, իսկ ինքը նորից վառելով իր հանգած ծխախոտը շարունակեց.

—Վեր ես կացել ու Բազալեանի աղջկայ ձեռքը խնդրել։ Ասա խնդրիմ, ինչ նմանութիւն և համեմատութիւնը և նրա միջև։ Ի՞նչով և ինչպէս կարող ես համակերպուել նրանց հետ։ Համեմատիր քո և նրա շրջանը։ Մի թէ կ՛ուզում ես քո ծերունի ծնողներին, երախտաւոր հօրդ, որ մինչև օրս մաճը ձեռքից չէ թողել, գիւղական վարփապետը գլխիկ և տրեխները ոտքից չէ հանել, կեանքի վերջին օրերում դառնացնել ու վշտացնել։ Մի թէ դու չգիտես, որ Բազալեանների ազգ ու անկիրթ, բայց մեծամիտ ու հպարտ ազգիկը, հօրդ այդ գրութեան մէջ տես-

*) Տես «Նոր-Դար» № 140

ՏՈՒՆԿԱՐ ՇԱՀԱՍԷՐ

Կիրակի, օգոստոսի 10-ին, վեր-ջին անգամ տեսնելով մեր ճանապարհ ձգող ձիերի ոտքերի ցնցումները, մենք ուղևորվեցինք Տունկարի շահագործության ենթակա հանքերը։ Ճանապարհին մեզ ուղեկցում էին հանքերի ներկայացուցիչ Ա. Ա. Ղազարյանը, պատասխանատու հաշվապահ Ա. Ա. Ղազարյանը, հանքերի վարպետ Ա. Ա. Ղազարյանը և ուրիշներ։

Ճանապարհին մեզ հանդիպեցին մի քանի ձիավոր հայ և թուրք հանքագործներ, որոնք ուղևորվում էին Տունկար։ Ինչպես հետո տեղեկացանք, Տունկարում այդ օրը տեղի էր ունեցել հանքագործների ընդհանուր ժողով, որի օրակարգում դրված էր եղել հանքերի աշխատանքների դադարեցման հարցը։

Ճանապարհին մեզ հանդիպեցին նաև մի քանի ուղտեր, որոնք հանքերից հանքաքար էին տեղափոխում։

Ճանապարհը, որ ձգվում է Ղարաքիլիսայից մինչև Տունկար, 15-ից ոչ պակաս կամուրջներ ունի։ Ամենամեծ կամուրջը գտնվում է Ղարաքիլիսայից 7-րդ վերստի վրա։ Կամուրջը կառուցված է քարից և կրաշաղախից։ Կամուրջի կամարների տակ հոսում է Ղարաքիլիսա գետակը։ Գետակի ջուրը ոռոգում է Ղարաքիլիսայի և Տունկարի միջև ընկած հողերը։ Ճանապարհի երկու կողմերում տեսանելի են ցորենի, գարու և բամբակի դաշտեր։

Ղարաքիլիսայից մինչև Տունկար ճանապարհը ամենուրեք լավ է։ Ամենուրեք երևում են ճանապարհի նորոգման հետքեր։ Ճանապարհի նորոգման գործը կատարվում է Ղարաքիլիսայի գավառապետարանի հսկողության ներքո։

Ճանապարհին մենք հանդիպեցինք նաև մի քանի ձիավոր ռուս հանքագործների, որոնք ևս ուղևորվում էին Տունկար։

Ճանապարհին մեզ հանդիպեցին նաև մի քանի ձիավոր ռուս հանքագործներ

ՊՈՂՈՍԱՅԻՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

«Echo des Balkans» թերթը, տալով Մակեդոնիայում ապստամբության թեման կողմ հանդես եկող տարբեր մարդկանց, այդ թվում և Մակեդոնիայի ներկայացուցիչների կարծիքները, գրում է.

«Գրեթե հնարավոր չէ գտնել մի մարդ, որ չհամաձայնի այն բանում, որ Մակեդոնիայի ներկա վիճակը ոչ միայն անտանելի է, այլև վտանգավոր։ Ամեն ոք գիտի, որ ներքին խռովությունները ոչ միայն ավերում են երկիրը, այլև ստիպում են Եվրոպային միջամտել։ Ամեն ոք գիտի, որ Մակեդոնիայի ներկա վիճակը ոչ միայն ավերում է երկիրը, այլև ստիպում է

դիրը վերաբերում է Եւրոպայի կենսական չահերին. այնուամենայնիւ մտադրութիւն կայ եռանդուն կերպով ձեռնարկել վարչական սմենաբեղդաձակ ոեֆորմներ մտցնելու, հէնց որ որոշ չափով դադարէն հրոսակախմբերի չարժումները։

Ճապոնա-ունգարական դեսպանատունը վերջին ժամանակս բավմիցս դիմել էր Դրանը, պահանջելով, որ ատելի իրական պաշտպանութիւն կազմակերպուի արեւելեան երկաթուղիների համար, ի նկատի ունենալով երկաթուղու ծառայողների սպառնալիքները, որոնք ուղղւում են ուրիշ անձերին երկաթուղային վերջին խորտակումներից կտտաղած թուրք զինուորների կողմից։ Օգոստոսի 8-ին յանձնուած է համապատասխան մի յայտագիր, և մի զօրախումբ է ուղարկուած Ուսքիւբից դէպի արեւելք հետամուտ լինելու համար Կոնժարիի չրջակայքում գանուած հրոսակախմբին և մի ուրիշ հրոսակախմբի, որը գտնւում է Էլիշաւայում, Ուսքիւբից զէպի հիւսիս։

Օգոստոսի 10-ից

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.— Հրատարակուած է կառավարչական հետեւեալ հաղորդագրութիւնը. «Կառավարութիւնը պաշտօնական ծանուցում ստացաւ, որ սուլթանը հրամայել է անյապաղ կատարել Բիթոլիայի ռուսական հիւպատոսի սպանութեան պատճառով Կ. Պոլսի Կայսերական դեսպանի միջոցով դրանն առաջադրուած բոլոր պահանջներն անխտիր. Թագաւոր Կայսրին հաճելի էր բարձրագոյնս հրամայել ի նիգակում գտնուած ռուսաց մարտանաւերին, որ լետ դառնան Սևաստոպոլ։

Կ. Պոլսի ռուսական դեսպանից ստացուած տեղեկութիւնների համաձայն, Դուռը ձեռք է առել հետեւեալ միջոցները ի կատարումն Կայսերական կառավարութեան իրեն արուած պահանջների, բացի երկու ոճրագործի մահուան պատժից և երկու ուրիշ ժանդարմների տաժանակիր աշխատանքների դատապարտելուց, ծառայութիւնից արտաքսուած են այն սպաները, որոնք թոյլ էին տուել իրենց առանց յարգանքի խօսել Բիթոլիայի ռուսաց հանգուցեալ հիւպատոսի մասին, խստիւ ոբռնուում են այն անձերը, որոնք հրացան էին պարպել սատանայիկ սովետնիկ Ռոսակովսկու կառքի վրայ, արձակուած և դատի են մատնուած այն բոլոր պաշտօնատար անձերը, թուով 24 հոգի. որոնք նշանակուած են Զինովիևի Դրանը յանձնած ցուցակի մէջ և որոնց գործունէութեան մասին ռուսաց հիւպատոսներն ու ներկայացուցիչներն անընպատ կարծիքներ էին յայտնել. նմանապէս դատի են յանձնուած նոյն ցուցակում յիշուած բոլոր մասնաւոր անձերը, որոնք մեղադրւում են զանազան ոճիրների համար. վերստին ոստիկանական կոմիսար է նշանակուած Պալանկայում Իզմայիլ-Հակին, որը պաշտօնակ էր եղած հանգուցեալ Ուսքիւբի ռուսական հիւպատոսարանի կառավարչի առաջադրութեան. բոլոր այն անձերը, որոնք ձերբակալուած էին մուսուլմանների գործած բռնութիւնների ուզկծումների դէմ բողոքելուն համար, ազատ են արձակւում. երեք վիլայէթում ոեֆորմներ մտցնելու համար նշանակուած ընդհանուր վերատեսուչ Հիլմի-փաշային յանդիմանութիւն է արուած. Սալունի ժանդարմերայի հրամանատար Հայրեդդին Բէյի և ոստիկանապետ Մոնաստրէյի տեղ նշանակուած են ուրիշ անձեր. Դուռը կարգադրել է ժանդարմերիայի կազմի մէջ հրաւիրել մի քանի օտարերկրեայ սպաներ, որոնց անունները կհաղորդուին յետոյ. վերջապէս զինուորական, քաղաքացիական և դատական բոլոր իշխանութիւններին խիստ հրամաններ են արուած միջոցներ ձեռք առնելու կարգապահութեան և ապահովութեան համար։

Բրիւսէլից տեղեկութիւն է ստացուած, որ Դուռն իսկապէս դիմել է բելգիական կառավարութեանը, խնդրելով, որ չորս ժանդարմ նշանակէ ժանդարմերիայի կազմի մէջ։

ԼՈՆԴՈՆ.—Սոլսբըրին վախճանուել է։

ՀՌՈՄ.—Վերջին գործադրութիւնը ստատկանում է։ Լատան և քարերը դուրս են նետւում 200 մետր բարձրութեամբ։ Օգոստոսի 10-ին, առաւօտեան ժամը 6 ին, ստորերկրեայ հարուած զգացուեց։

ԲԵԼԳՐԱԴ.—Հին-Սերբիայի և Մակեդոնիայի սերբերի օգտին լինելիք մրցումը յետաձգուած է առաջիկայ շաբթուան։

Կ. ՊՈԼԻՍ.—Դուրը ռուսաց և աւստրիա-ունգարական դեսպաններին հաղորդեց, որ Մոնաստիրի վիլայէթի Օքրիդի և Կիչևոյի կազաներում մի քանի դիւղեր հնազանդուել և զէնքերը վաղ են դրել։

ԲԵԼԳՐԱԴ.—Ի նկատի ունենալով, որ լուրեր են չրջում ֆինանսների մինիստրութեան մէջ եղած զեղծումների մասին, կազմուած է մի յանձնաժողով, որը մինչև այժմ լուրջ պակասներ չի գտել։

Գեօտար Թագաւորն իւր բնարութեան յիշատակին հիմնեց ոսկեայ մետալ։

Կ. ՊՈԼԻՍ.—Ծառայութեան կոչուած ալբանացի ռեդիֆները նկատելի պատրաստակամութեամբ հնազանդուեցին ռազմակոչման հրամանին. այս քանը բացատրում են նրանով, որ նրանց մէջ լուրեր են չրջում, թէ մահմեդական չարժման հետեանքը լինելու է պատերազմ Բալղարիայի հետ։

Ըստ Թրքական ծանուցումների, ապստամբական խմբերը չարժում են յարուցել Ադրիանուպոլսի վիլայէթի Ղրըխ-Քիլիսայում. մի քանի գիւղեր հրդեհուած և թալանուած են։ Հետագայական հաղորդակցութիւնն Ադրիանուպոլսի և Ղրըխ-Քրիսայի միջև կտրուած է։

ՀՌՈՄ.— Վախճանուել Մինստր Դարիբրալին։

Խմբագիր հրատարակիչ՝
ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԴՊՐՈՑ ԵՒ ՊԱՆՍԻՈՆ

Յ. ՄԵԼԻՔ-ՋՀԱՆԵԱՆԻ

ընդունւում եմ գիշերօթիկ և երթեւեկ աշակերտներ և պատրաստւում են բոլոր պիտոյից պարագրեալ դպրոցները մտնելու համար. Армянскій базаръ. д. Гургеновъ № 28 10—1

Իմ ուշադրութեանը յայտ են տեսել

ԿՐՕՆԻ ՏԵՂԵԱԿ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ

Աշակերտաց համար

1.	Դասագիրք կրօնի Ա. մասի		25 կպ.
2.	»	Բ. »	20 »
3.	»	Գ. »	30 »
4.	Հին — ուխտ Դ.	»	35 »
5.	Նոր — ուխտ Ե.	»	40 »
6.	Գործք առաքելոց Զ.	»	40 »

Ուսուցչաց համար

7.	Ուսուցումն քրիստոնէական կրօնի Դ. հատոր		1—50
8.	»	» Ե. »	» 50
9.	Ուղեցոյց կրօնի — Հին—ուխտ (սպառուած)		— —
10.	» »	— Նոր—ուխտ	2—5

Ինձ դիմողներն ստանում են 1. 6. տարիների համար 25%, 2. 3. 4. 5. տարիների համար 20%. իսկ 7. 8. 9. 10 տարիների համար 35% զեղչ։

Կարելի է դիմել—1. ինձ Коммерческое училище. 2 Центральная книжная торговля և 3 Книжный магазинъ «Гуттенбергъ»

(222) 1—1 Սահակ խահ. Սահակեան։

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱՂԱԲԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

այսու յայտարարում է, որ ինքը նշանակել է ամսոյս նկրկայ 1903 թուականին, օգոստոսի 12-ին, ժամը 12-ին մուտակարարելու մինչև 400 քառակուսի սաժէն փայտ 4 կտոր վրայ հաշուած չափով մի տարուայ մէջ բաղաքային հաստատութիւնների, Թիֆլիսի տեղական կոմանդի և Թիֆլիսի կոմենդանտի վարչութիւնների համար։ Փայտի մատակարարումը կպտրաստ լինի կոմիսարները կարող են պայմանների հետ ծանօթանալ Վարչութեան աւագին բաժանմունքի կանցելեարում ամեն օր մինչև օրուայ ժամը 2-ը բացի կիրակի և տօն օրերից։

(221) 3—3

ԴԱՍԱԳՐՔԵՐ ԿՐՕՆԻ

Պատրաստուած յատկապէս պետական դպրոցների հայ աշակերտների և աշակերտուհիների համար, աշխ. Եզնիկ ա. ք. Երզնկեանի։

1), *Առաջին գրքոյկ*, «Աղօթքներ (բացատրութեամբ) և կեանքի մօտների (համառօտ) պատմութիւններ» դ. տպ. գինը 20 կոպ.

2). *Երկրորդ գրքոյկի ա. մասը* « *Հին ուխտի և պատմութիւններ*» (բացատրութեամբ) բ. տպ. գինը 30 կոպ.

3). *Երկրորդ գրքոյկի բ. մասը* « *Նոր—ուխտի ս. պատմութիւններ*» բացատրութեամբ) գինը 30 կոպ.

դրամագով գնողներին 30 ο/ο զեղչում։

(դիմել՝ Тифлисъ, Прот. Езнику Ерзинкянцу

(225) 10—1

ԱՒԵՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

(Тифлисъ, Сололаки, Лермонтовская ул. № 9)

Աւետրական կուրսերի նպատակն է մանրապիտական աւետրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ։ Աւարտողներն ստանում են ատեստաններ։

Աւանդւող առարկաները սրանք են. 1) Աւետրական Տնտեսութիւն, 2) Աւետրական Թուաբանութիւն 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրայ 5) Աւետրական Թղթակցութիւն, 6) Աւետրական և մաքրակի կանոնագրութիւն և 7) Դեղագրութիւն (վառ ձեռքի почеркъ—ուղղելը)։

Ուսումն սկսուելու է սեպտեմբերի 15-ից։ Ընդունելութիւնները սեպտեմբերի 1-ից, ամենայն օր, առաւօտեան 10-ից մինչ 12-ը և երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում. Սոլոլակում, Ալէքսանդր Փրիդոնովի տանը № 9, Լերմոնտովսկայա փողոցում։ Ծրագիրն ու կանոնները կարելի է ստանալ **ԶՐԻԱՊԵՍ** *ուրսեր հիմնողի տանը։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝* Въ Тифлисъ, С. П. Мануэльяну.

Զրի ուսումն ցանկացողներին գրող մեքենայի վրայ։ Պարապմունքները տեղի կունենան ամեն օր։

(188) 25—13

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը սրանով յայտարարում է ի տեղեկութիւն ընդհանրութեան, որ Նորին Գերազանցութիւն Ֆինանսների Պարոն Մինիստրի համաձայնութեամբ անվաւերական են ճանաչւում Թիֆլիս քաղաքի երրորդ փոխառութեան 1000 րուբլանոց օբլիգացիաները, որոնք չափազանակուած են քաղաքային վարչութեան պրամարկիից 1901 թուի սեպտեմբերի 23-ին 529000 րուբլու իբրեւ իսկական արժողութեամբ ընդ № № 155—159, 161—346, 348—457, 459—581 և 583—750, ընդամենը 592 թերթ։

Այս անվաւերական օբլիգացիաների վրայ չկայ քաղ. վարչութեան հաշուապահի ստորագրութիւնը և չեն գրուած հաշուապահական կարգաւոր թուանամարները, այլ կան հետեւեալ ստորագրութիւնները՝ Тифлисскій Городской Голова *Г. Евангуловъ*, Члены Управы кн. *А. Аргутинскій—Долгоруковъ*, кн. *В. Черкезовъ*, *Е. Хосроевъ*. իսկ կտրոնների և արմատների վրայ կայ Тифлисскій Городскй Голова *Г. Евангуловъ* ստորագրութիւնը։

Անվաւերական յայտարարուածների փոխարէն բաց են թողուած Թիֆլիս քաղաքի նոյն երրորդ փոխառութեան նոր օբլիգացիաներ համապատասխան կտրոններով և արմատներով, և այդ օբլիգացիաների վրայ կան հետեւեալ ստորագրութիւնները՝ И. Д. Тифлисскаго Городского Головы *М. Шестаковъ*, Члены Управы кн. *В. Черкезовъ*, *Т. Энфіаджіанцъ*, *Е. Хосроевъ*, իսկ կտրոնների և արմատների վրայ այս ստորագրութիւնը՝—И. Д. Тифлисскаго Головы *М. Шестаковъ*.

Նոր օբլիգացիաների օրինակները կպտուեն Պետական Բանկում և Կայսրութեան նրա բոլոր բաժանմունքներում։ (223) 3—2

Ֆինանսների նախարարութեան իրաւասութեան տակ գտնուող

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ՆԻԿՈՂԱՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից ընդունուած է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում

ՍՈՎՈՐՑՈՒՄ ԵՒ ԳԱՏԱՐՑՈՒՄ ՆՆ

Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձևով հաշուապահութիւն 4½ ամսում։

ԳԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ՆՆ

1) Իտալական կրկնակի հաշուապահութիւն արդիւնագործութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերալ, վաճառականական, բանկային, յանձնարարական, գործարանական, նաև նաւթարդիւնաբերական և նաւթագործական հաշուապահութիւն։ 2) Առևտրական Թուաբանութիւն։ 3) Առևտրական Թղթակցութիւն։ 4) Մուրհակային և առևտրական օրէնքներ։ 5) Վայելչագրութիւն և ուղղում ամենավատ ձեռագրի։ 6) Թուաբանութիւն համրիչի վրա։ 7) Դրելու վարժութիւն «բիմինգհոմի» գրելու մեքենայի վրա (կամաւոր)։

Կուրսերի համար դասատուներ են հրաւիրուած համալսարանական կրթութիւնով և իրանց գործին մասնագէտ մարդիկ, որոնք հասատատուել են իրանց պաշտօնում ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից. գեղագրութեան համար ևս հրաւիրուած է մի գեղագիր նկարիչ։

Ընդունելութիւն ամեն օր ժամը 5 մինչև 7երեկ.։ Պարապմունքները սկսւում են 1903 թուի սեպտեմբերի 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ՝ 60 րուբլի վճարով ամբողջ դասընթացքի համար։

Դասընթացքը աւարտողներին տրւում են, ֆինանսների նախարարութեան թոյլատրուած ծրագրի համաձայն,ատեստատներ։

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրողին՝ Թիֆլիսում, Н. В. Абрамяну, Николаевская ул.№46, ամենայն օր։ Ծրագիրն ուղարկւում է ձրի։

Վերևում յիշուած ձեռնարկը ծախւում է Թուսիայի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիւրը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ Գինն է 3р. 50 կոպէկ։

(216) 20—3

«ԳՈՒՏՏՆԲԵՐԳ» գրախանութում վաճառւում են

Ժողովրդական-ընթերցանութեան համար հետեւեալ գրքերը, որոնք արժեն 3—8 կոպէկ։

Երգեր ու վէրքեր, Ա. Խահախեանի։ Խղճով գատաստան թարգմ. Ստ. Մալխասեանի։ Փոքրիկ թմբկահարը։ Ծուդայի վերջին գիշերը, թարգմ. Խ. քահ. Փանեանի։ Նկեղեցական սուրբ պատկերներ, Տ. Ց.։ Հրէայ Արնէրը թարգմ. օր. Ը. Տ.-Ն.։ Դուռդ Ագռէն, թարգ. Հ. Ա.։ Վոէժ և հիւանդապահ աղջիկը, թարգմ. Լ. Մ.-Ա.։ Չորրորդ մոգը, թարգմ, Ղ. Աղայեանի։ Գօշկակար երաժիշտ թարգմ. օր. Ն. Ղուլիջանեանի։ Երիտասարդ Անգլիացին, թարգմ. օր. Ը. Տ.-Ն։ Թռչունների աշնանային տեղափոխութիւնը և բնի ու ձուի որս։ Աներեւոյթ հաղագործը, հ. Մ.-Ազամեանի։ Դուռդ արմատներին, թարգմ. Հ. Ա.։ Հողածին և անմեռ աշխարհը Ս. Քամալեանցի։ Խանձուած քար, Ռաշիդի։ Աստուծոյ Տաճարը Տ. Ց.։ Հարիւր ամենալաւ գրքեր թարգմ. Ս. Եգիազարեանի։ Մեր Խէչօն, Պաօչեանի։ Աստղալից երկինքը և երկրագունդը։ Վերադարձած յանցաւորը Ա. Եգիազարեանի։ Յիս. Քրիստ. Մկրտութիւնը Էմ. քհն. Նազարեանցի։ Խելագարի յիշատակարանը, թարգմ. Ս. Տ.-Մ.։ Մի անգամ աշնանը, թարգմ. Շահումեանի։ Լսխմանի հէքիմը Ց. Նազարեանի։ Հասարակական թէօրեաներ, թարգմ. Սամվէլեան։ Ամայր գաշտում թարգմ. Խահախեանի։ 26 տղամարդ մի աղջիկ թարգմ. Մուշէ վարդապետի։ Թաթախման գիշեր Էջմիի։ Անպոչ հորթը։ Հայ,ր Մելոնը։ Ագռաւն ու Աստուծոյ թէ մանուկին։ Ձկնարուութիւնը, թարգմ. Աթանասեանի։ Արդարն ու Մեղաւորը։ Մարդուս շատ հող է հարկաւոր, թարգմ. Վ. քհնյ. Մովսեսեանի։ Դիմակ, թարգմ. Ց. Նազարեանի։ Անիւտան, թարգմ. Ց. Նազարեան։ Դրացի ստրուկներ թարգմ. Ց. Նազարեան։ Սև հացեր թարգմ. օր. Ն. Ազանեանց։ Ապուշը, թարգմ. Նոյնի։ Վարժապետը թարգմ. Լ. Մ.-Ա.։ Միխիթարեան Միաբանութիւն Անարոնեանի։ Դիմել՝—Тифлисъ Книжный магазинъ «Гуттенбергъ». Г. И. Галустянъ, (218) 2—2

Дозволено Ценз. 11-го августа, 1903 г. Տպարան Վերէիչի և Կաուենմախերը Типографія Вереичевъ и Каменмахеръ Михайл. пр. Телеф. № 852